

Vlinderen in de Côte d'Azur

Tekst: Martin Scheper In 1999 emigreerde een vriendin van mijn vrouw naar de Côte d'Azur in Zuidoost-Frankrijk. Al snel volgden enthousiaste verhalen over het bergwandelen in de Maritieme Alpen. Voor ons twee goede redenen om daar op vakantie te gaan. De omgeving is mooi, en het blijkt ook nog eens een goed vlindergebied te zijn. Tijdens vier vakanties in het voorjaar zag ik zeker 60 soorten dagvlinders.

Côte d'Azur en Maritieme Alpen

De Côte d'Azur (departementen Var en Alpes Maritimes) is een volgebouwde regio: steden, authentieke dorpjes, en er tussen veel bungalows. Her en der zijn er olijvenboomgaarden, graslanden en akkers. Bossen vind je in beekdalen, zoals van de Brague ten oosten van Valbonne, en waar de hellingen te steil zijn voor bebouwing. Naar het noorden toe kom je al snel in de bergen. Vooral de rit door de kloof Gorges du Loup ten noorden van le Bar-sur-Loup is indrukwekkend. Vanuit bergdorpjes als Courmes, Cipières en Coursegoules is het mooi wandelen en goed vlinderen.

De Maritieme Alpen bevatten veel kalksteen. Een kalkrijke bodem gaat in de regel gepaard met een grote soortenrijkdom aan planten en dieren.

De vlinders zijn gezien in het gebied met Cannes in het zuiden, St. Cézaire-sur-Siagne in het westen, Cipières en Coursegoules in het noorden en St. Jeannet in het oosten. Daarnaast hebben we nog een uitstapje gemaakt in het Massif de l'Estérel.

Op het Plateau de Caussols en het Plateau de Calernen bloeit in het voorjaar een zee van blauwe druifjes.

Enkele weken verschil in de vakantieperioden en de variatie in de voorjaarsseizoenen maakten de vakanties heel verschillend. In 2004 bleek het voorjaar in de Côte d'Azur pas laat op gang te zijn gekomen toen wij begin mei arriveerden. De alpenweiden op het Plateau de Caussols en het Plateau de Calern waren nog blauw van het blauwe druifje (*Muscari botryoides*). Eind mei 2006 was het wit zonneroosje (*Helianthemum apenninum*) goed voor een witte/bleek gele waas over delen van de alpenweiden. In de tweede week van juni 2000 begon de lavendel (*Lavandula angustifolia*) net te bloeien.

Dagvlinders

Tijdens vier voorjaarsvakanties zijn 60 dagvlindersoorten op naam gebracht (tabel 1). Verder heb ik nog de gele en/of de zuidelijke luzernevlinder gezien, die het beste als rups te onderscheiden zijn. Ook zag ik nog een *Erebia*-soort, die echter doorvlog.

Elke vakantie leverde weer een of meer nieuwe soorten op. In 2000 zag ik wat latere soorten zoals de wegedoornpage en de bosparemoervlinder. De vroegere soorten het westelijk marmarwitje en de zuidelijke pijpbloemvlinder kon ik in 2004 noteren. Het geel oranjetipje en de moerasparemoervlinder vlogen zowel in de vroegere als latere vakanties.

De vlinders op het oog op naam gebracht zijn in het veld of achteraf aan de hand van foto's. Vanzelfsprekend lukt het niet alle vlinders te fotograferen. Met een digitale camera zijn tijdens de laatste vakantie veel meer foto's gemaakt dan voorheen. Thuis bleek daar nog een verrassing tussen te zitten: het aambeeldspikkeldikkopje.

Leuke plekjes

Voor wie in deze streek eens rond wil kijken kan ik bijvoorbeeld de volgende vlinderrijke plekken aanraden. Naast een drietal mooie locaties als invalshoek, wordt ook nog een tweetal bijzondere vlindersoorten besproken.

Gorges du Loup

Door deze kloof loopt de lange-afstandswandeling GR51. Te voet kun je vanuit le Bar-sur-Loup al stijgend of vanuit Gourdon via een steile afdaling aansluiten op de GR51. Wandelend over de GR51 in noordelijke richting is het optimaal genieten van de kloof. Diverse pikdonkere tunnels en loodrechte rotswanden maken het spectaculair. Voor vlinders is het stuk ten zuiden van Gourdon het beste deel. Het gedeelte meer naar het noorden ligt 's middags in de schaduw.

Langs het wandelpad groeit onder meer tijm. Deze plant behoort tot de waardplanten van het klein tijmblauwtje

die hier vliegt, evenals op de plateaus. Rond eind mei staat de tijm in bloei. Het is een goede nectarplant voor veel vlinders, waaronder het vetkruidblauwtje. Dit blauwtje zet de eitjes af op vetkruidsoorten, zoals wit vetkruid (*Sedum album*). Dit zijn karakteristieke planten van droge, stenige hellingen. Zo zag ik het vetkruidblauwtje ook in het dal van de Siagne.

Langs de rotshellingen vliegt ook de cleopatra. De rode spoorbloem (*Centranthus ruber*) is een geliefde nectarplant van deze vlinder.

Vallongue

Als je de Gorges du Loup helemaal uitrijdt over de D3 in noordelijke richting, dan kun je aan het einde rechtsaf over de D2 naar Coursegoules. Je rijdt dan door de Vallongue. Ongeveer 1,5 km voorbij St. Pons komt een eerste haarspeldbocht. Hier hebben we een aantal keren gepicknickt.

Ten zuiden van de weg zijn er eikenbossen met in de ondergroei sleutelbloemen. De sleutelbloemvlinder vliegt hier dan ook. Er zijn kleine open weites, open plekken en bospaden. En alhoewel je ook op andere plaatsen de zilervlek en het geel oranjetipje kunt treffen, is mijn indruk dat op beschutte plaatsen de aantallen hoger zijn. De moerasparelmoervlinder is algemener op de hogere plateaus, maar van deze soort zag ik hier ook nog enkele exemplaren. Het enige spaans bloemenblauwtje dat ik tijdens al de vier vakanties zag, zat hier bodemvocht te drinken.

Na de tweede haarspeldbocht heb je na ongeveer 1,5 km aan de noordzijde van de D2 langs de weg enkele bergweites. Omdat er onderaan de helling (kwel)water uit-treedt, zijn er vochtige tot drassige plekken. In 2004 vloog hier begin mei een zuidelijke pijpbloemvlinder. Of hier sprake is van een geschikte biotoop met waardplanten is mij niet bekend: de vegetatieontwikkeling was amper op gang. In plaats van groen zag ik vooral veel dorre sprietten van het vorige seizoen.

Ook 1,5 km ten zuiden van Opio zag ik in 2004 een zuidelijke pijpbloemvlinder. Terwijl ik bezig was een ijle moerasorchis (*Anacamptis laxiflora*) te fotograferen trok in eerste instantie de schaduw van deze vlinder mijn aandacht. In deze vochtige omgeving groeit ook de waardplant, *Aristolochia rotunda*.

Plateau de Caussols

Als je vanuit het bergdorpje Gourdon de D12 neemt in noordwestelijke richting kun je bij hoogtepunt 1079 linksaf een klein weggetje op dat over het Plateau de Caussols gaat. Na bijna een kilometer kruist dit een 'Voie romaine' (Romeins pad). Hier kun je ten zuiden van het weggetje parkeren. In noordelijke richting kun je een stuk over de Voie romaine wandelen, in zuidwestelijke richting bijvoorbeeld naar 'le Haut Montet'.

Het plateau wordt gekenmerkt door grote kuilen die ontstaan zijn door het uitspoelen van kalk. Deze zijn merendeels opgevuld met bodemmateriaal en vormen nu kratertjes met een korte, kruidrijke vegetatie. Richting 'le Haut Montet' is het landschap behoorlijk open. De kratertjes, grote rotsblokken en een enkele den

Foto boven: het spaans bloemenblauwtje.

Onder: het bloemenblauwtje.

of klein dennenbosje zorgen voor enige beschutting. In dit open landschap vliegen onder andere de moerasparelmoervlinder, het kalkgraslanddikkopje, de aardbeivlinder, het turkooisblauwtje en de rotsvlinder.

Als je over de Voie romaine wandelt, is er meer beschutting doordat er meer dennenbosjes zijn. Hier vliegen bijvoorbeeld tevens het witgezoomd spikkeldikkopje, de tweekleurige parelmoervlinder en de zilervlek.

Provençaals bleek blauwtje

Het provençaals bleek blauwtje heeft een verspreidingsgebied dat een deel van Noordoost-Spanje, Zuid-Frankrijk en Noordwest-Italië omvat. Buiten Europa komt deze soort niet voor. In het voorjaar is deze soort makkelijk te herkennen; in de zomer vliegt ook het bleek blauwtje (*Polyommatus coridon*) waarmee verwarring mogelijk is. Het provençaals bleek blauwtje vliegt tot 1000 meter hoogte. Op de hogere plateaus zul je deze soort dus niet vinden. Hij heeft als waardplant paardenhoefklaver (*Hippocrepis comosa*), een kalkminnende plant. Op basis van mijn ervaringen zou ik zeggen dat dit blauwtje voorkomt op plekken met plaatselijk een ver-ruigd karakter.

De moerasparelmoervlinder.

Martin Schepers

- Het provençaals bleek blauwtje zag ik op drie plaatsen:
- In de omgeving tussen 'le Défends' en het dal van de Mourachonne, even ten westen van Mouans-Sartoux. Het andoordikkopje zag ik hier overigens ook.
  - Langs de D35 zo'n 2 km ten oosten van Mougins ligt ten zuiden van de weg een groot recreatieterrein met een speeltuin en speelweiden. Tijdens het spelen met de kinderen rolde de bal bijna over zo'n blauwtje heen. De blauwe ijsvogelvlinder zit een stukje veiliger: op hogere takken in de bosrand.
  - Bij de begraafplaats aan de D14 tussen Plascassier en Valbonne. Direct ten oosten van de begraafplaats loopt een kleiner weggetje in noordwestelijke richting. Zo kun je op een stuk braakliggend terrein komen ten noorden van de begraafplaats. Hier is vroeger op enkele terrassen een olijfboomgaard geweest. Het is een vlinderrijk stukje met naast het blauwtje bijvoorbeeld het bretons spikkeldikkopje. Het gebiedje is tevens rijk aan orchideeën. Met name ook de helling ten zuidoosten van de begraafplaats bij het begin van het weggetje. Direct onder aan de helling groeit de bokkenorchis (*Himantoglossum hircinum*); ook Ophrys- en Serapias-soorten komen er voor.

Het geel oranjetipje.

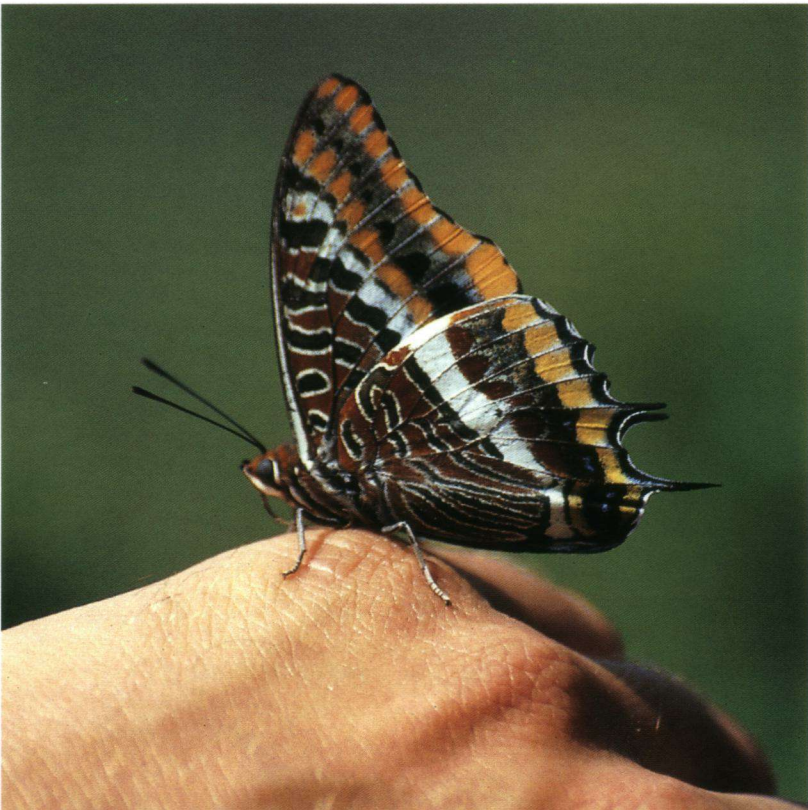
Martin Schepers

Pasja

Het verspreidingsgebied van de pasja omvat Afrika en zuidelijk Europa: Zuid-Portugal en Zuid-Spanje en dan oostwaarts in een smalle strook langs de Middellandse Zee.

De pasja is geen bloembezoeker, maar drinkt van rottend fruit, uitwerpselen, boomsap en bodemvocht. Ik zag hem slechts eenmaal tijdens de eerste vakantie (2000) toen we omstreeks begin juni een uitstapje maakten in het Massif d' Esterel. Dit is een gebied ten zuidoosten van Cannes, bekend om zijn rotsen van rode zandsteen. In de omgeving van Pic du Cap Roux liepen we terwijl de zon volop scheen. De vlinder landde op ons om van het zweet te kunnen drinken.

Verder vlogen er onder meer nog de bosparelmoervlinder, de wegedoornpage en de blauwe ijsvogelvlinder. Een leuke bijkomstigheid is dat de Esterel aan de kust ligt. Na een flinke wandeling is het dan heerlijk om een verfrissende duik te nemen in de Middellandse Zee. ●

De pasja is een liefhebber van zweet.

Martin Schepers

Kom naar de Landelijke Dag!

8 maart 2008 viert De Vlinderstichting haar verjaardag met een extra feestelijke landelijke dag voor alle donateurs. U komt toch ook? Kijk voor meer informatie op blz. 25.

Tabel 1: Dagvlinderlijst Côte d' Azur.

1. Bruin dikkopje - *Erynnis tages*
2. Andoordikkopje - *Carcharodus lavatherae*
3. Kalkgraslanddikkopje - *Spialia sertorius*
4. Aambeeldspikkeldikkopje - *Pyrgus onopordi*
5. Aardbeivlinder - *Pyrgus malvae*
6. Bretons spikkeldikkopje - *Pyrgus armoricanus*
7. Witgezoomd spikkeldikkopje - *Pyrgus carthami*

8. Koninginnenpage - *Papilio machaon*
9. Koningspage - *Iphiclides podalirius*
10. Zuidelijke pijpbloemvlinder - *Zerynthia polyxena*

11. Groot geaderd witje - *Aporia crataegi*
12. Groot koolwitje - *Pieris brassicae*
13. Klein koolwitje - *Pieris rapae*
14. Resedawitje - *Pontia daplidice*
15. Westelijk marmerswitje - *Euchloë crameri*
16. Oranjetipje - *Anthocharis cardamines*
17. Geel oranjetipje - *Anthocharis euphenoides*
18. Oranje luzernevlinder - *Colias croceus*
19. Citroenvlinder - *Gonepteryx rhamni*
20. Cleopatra - *Gonepteryx cleopatra*
21. Boswitje - *Leptidea sinapis*

22. Sleutelbloemvlinder - *Hamearis lucina*

23. Kleine vuurvlinder - *Lycaena phlaeas*
24. Bruine vuurvlinder - *Lycaena tityrus*
25. Violette vuurvlinder - *Lycaena alciphron*

26. Wegedoornpage - *Satyrrium spini*
27. Groentje - *Callophrys rubi*

28. Geraniumblauwtje - *Cacyreus marshalli*
29. Boomblauwtje - *Celastrina argiolus*
30. Dwergblauwtje - *Cupido minimus*
31. Bloemenblauwtje - *Glaucopsyche alexis*
32. Spaans bloemenblauwtje - *Glaucopsyche melanops*
33. Klein tijmblauwtje - *Pseudophilotes baton*
34. Vetkruidblauwtje - *Scolitantides orion*
35. Bruin blauwtje - *Plebeius agestis*
36. Provençaals bleek blauwtje - *Polyommatus hispana*
37. Adonisblauwtje - *Polyommatus bellargus*
38. Icarusblauwtje - *Polyommatus icarus*
39. Turkooisblauwtje - *Polyommatus dorylas*

40. Pasja - *Charaxes jasius*

41. Blauwe ijsvogelvlinder - *Limenitis reducta*

42. Distelvlinder - *Vanessa cardui*
43. Atalanta - *Vanessa atalanta*
44. Kleine vos - *Aglais urticae*
45. Grote vos - *Nymphalis polychloros*

Het westelijk marmerswitje.

46. Rouwmantel - *Nymphalis antiopa*
47. Keizersmantel - *Argynnis paphia*
48. Kleine parelmoervlinder - *Issoria lathonia*
49. Zilvervlek - *Boloria euphrosyne*
50. Paarse parelmoervlinder - *Boloria dia*
51. Veldparelmoervlinder - *Melitaea cinxia*
52. Knoopkruidparelmoervlinder - *Melitaea phoebe*
53. Tweekleurige parelmoervlinder - *Melitaea didyma*
54. Bosparelmoervlinder - *Melitaea athalia*
55. Moerasparelmoervlinder - *Euphydryas aurinia*

56. Bruin zandoogje - *Maniola jurtina*
57. Hooibeestje - *Coenonympha pamphilus*
58. Bont zandoogje - *Pararge aegeria*
59. Argusvlinder - *Lasiommata megera*
60. Rotsvlinder - *Lasiommata maera*

* Ook gezien: gele en/of zuidelijke luzernevlinder